

ENEIDE QUARTA LEZIONE (CANTO TERZO)

• DÉELO

*Apéena el màar 'l è pariit miia bröt, apéena se càalma
i vèent cun el lasàa le óonde a'l so pòst e cun el bòn
Àustro che sèensa fàa de'l sàm el ne ciàma a'l làarch,
i cumpàgn i tìira le nàavi in àaqua e j impièena el màar
lé apróof. Végnum fóora da'l pòort, citàa e tère le se
luntàana. Gh'è in méša a'l màar en pòst sàant, che 'l ghe
piàas püsèe de tóti chéj àalter a 'l gréeco Netùno e a la
màader de le Nerèeidi, 'n iišula che en tèemp la giràava
intùurno a le spiàge e a i pòst de màar, fin quàant Apollo
che'l pòorta 'l àarch el l'aa impiantàada tra Giàaro e
l'alta Micòno, e 'l gh'aa vuriit che la se pudès miia pö
móover, e fàta giugatàa da'l vèent e che la füdès veneràada.
Riivum chì pròpia in de chél'iišula chì, pacìfica, che la ne
bràsa sö in de 'n pòort sicüür, fiàch cùma siivum. Vegniit
fóora da le nàavi 'ndóm a unuràa la sàacra citàa de Apollo.
Ànio, rè de chél pòpol e àanca sacerdot de Féebo, el ne
vèn incóontra, cun in téesta el sàacher alòor e le bèende,
e el ricugnùs Anchiiše, so véc amìich; cùma gèent vegniida
da luntàn ghe strèensum la màan e 'ndóm dèenter in
cà sùa. Adòorum el santüàari de'l Dìo, fàt cun préeda
antiiga: "O Apollo, dàane na cà nòostra; sùuntum fiàch!
Deh, dàane de le müüra: na rása e na citàa che la gh'àbia
de dūràa 'n pés! Sàalva la nóoa Pèergamo, reliiquia
trujàana scampàada a la ràbia de i Gréeci e de'l Chìle
catiif. A chii gh'ùm de 'ndàaghe adrée? Dùa gh'ùm de
'ndàa a catàa na pàatria? Pàader, fàane 'n aügüüri,
vée dèenter in de l'ànima nòostra".*

*Ed ècula: pariiva che ghe füdès vegniit la tremaréla
a töt, a le pòorte, a 'l laür de'l Dìo; la muntàgna pariiva
che la se füdès muüida, tremàava töt, el sgabél a trii pée
el fiiva el vèers de'l bóo in de'l tèempli vèert.*

*Cuciàat só a baša la tèra, sèentum na vùus che la ne
diis: "Vuàalter Trujàan sii fòort. La tèra da dùa sii nasiit,
prìma cöna de i pàader, la ve vedarà turnàa in de'l so sèn
de màader, cùma se füdèses turnàat da la guèra. Sö
andèe a cercàa la màader antiiga! Indùa la gèent de*

Enéea, i fióoi de i so fióoi e püsèe in avàanti i neóot, i Duminarà en spàsi grandìsim de tèra e de màar”.
Cušé el gh’aa dît Féebo; e n’a alegrìa gràanda gh’è vegniit fóora in töti nuàalter. Töti i dumàanda cùma le siès le müüra prumetiide, indùa Féebo el ciàmi nuàalter a šübianèent e el ne ùurdini de turnàa indrée.
Alùura me pàader, tiràade fóora da l’ànima le memòorie de la gèent eròica de na vòolta, el gh’aa dît: “Scultèe, cumpàgn, ve digaròo indùa se tàca la vòostra speràansa. In méša a’l màar gh’è Créeta, l’iışula sàacra de Giòove, dùa gh’è la muntàgna de lida: la primìsima cõna de la nòosta nasiòon. Ghe stà tàanta gèent: cèent citàa gràande, famùuše in de’l prodüser tàanta ròba. Pròpia da lé, se ricòordi bèen chél che de spès gh’òo scultàat, el pàader antiich Tèucro el s’è muìit vèers le còoste de la Tròade, e el li àa catàade fóora cùma so cà. İilio e le citadéle de Pèergamo le gh’éera miia gnamò; i Tèucroi i stìiva in de le valàade püsèe in bàs.
Da Créeta gh’è vegniit la Màader divina de’l Cibéele, i bróons de i Coribàanti e el bòsch sàacher de l’lida, da Créeta la manéera de celebràa in silèensi i mistéeri, da Créeta i léeon ligàat che i tiira el càr de la gràan regina. Avàanti alùura, scùultum i diviìn precèt, ‘ndom dùa lùur i ne pòorta! Fùm la pàace cun i vèent, ‘ndóm a i règn de Cnosso. J è miia tàant luntàn: cu’l permès de Giòove la flòta la rivarà a la còosta de Créeta in de la matina prèst de’l tèers dé”. Dòpo vèighe dît cušé, el gh’aa sacrificàat sö in de j altàar de j animàai cùma se üšàava alùura: en tòor a Netùuno, en tòor a Apollo, na péegura néegra a la Tempéesta e öna biàanca a i vèent amiich.

- **CRÉETA**

Gh’éera la vùus che ‘l rè Idomenéeo, casàat jà da’l règn de so pàader, el se sàga ritiràat da l’iışula, e che le spiàge de Créeta le sàga dešèerte, e che le cà le sàga vóode de nemìich e che le so citàa le sàga abandunàade. Làsum a le spàle el pòort de Ortìgia e intàant che vulàavum sö ‘l màar pàsum arèent a Nàsso, da i pìch de muntàgne che

sùna de cincél in unùur de Bacco, vèers Donùusa, a Oleàaro e a Pàaro biànca cùma la néef, a le Cìcladi sparpajèente per l'àaqua, a pòst strét agitàat fra tère vešine. Véen sò el càant di marinàar tàa'me in de na gàara in de l'àaria: "Vòogum vèers Créeta e vèers i nòoster antenàat!" En vèent nasiit da la pàart didrée el ne jöta in de 'l nòoster viaggiàa, fin quàant riivum a le spiàge antiighe de i Curéeti. In frésa, sùbit costrüisi chì le müüra de la citàa insugnàada, la ciàmi Pergaméa e ghe dighi a la me gèent, cuntèenta de chéesto nùm, de amàa i nóof fugulèer, de svalsàa na muràja intùurno a le cà nóove. le E bèle tôte le nàavi j éera in séca sò la spiàgia, i gioìn i pensàava de spušàase e àanca a i càamp nóof che i gh'arès duiit stàaghe adrée, e mé che metiivi fóora le légi e ghe dàavi le cà a tóti: quàant a 'n cèert mumèent da l'àaria miia a pòst gh'è vegniit só a sùura de nuàalter, sò i nòoster còorp, sò le piàante e sò i càamp insumenàat na pèesta tremèenda, che la distrügiiva töt, na stagiòn de mòort. J òm i gh'ìiva lasàat lé de góoder, südinò i se tiràava adrée i còorp malàat; la stéla Siiro la brüšàava i càamp e la so sumèensa; l'èrba la diventàava giàalda; el furmèent malàat el te impediiva de mangiàa.

El pàader Anchiše el ne préega de rituràa amò da Féebo a'l santüàari de Ortiigia, a traversàa el màar cu' i rèm per impluràa na gràasia, per dumandàaghe quàant vuraràal fàa finii le nòostre fadiighe, indùu el pèensa de méter riméedi a i nòoster màai, de cambiàa stràada.

'L éera nòt, sò la tèra le ròbe animàade le durmiiva: ed èco che le figüüre sàacre de i Dèei e de i Penàati de Friigia che gh'ìivi purtàat cun mé da Tròoja, in méša a j incèendi de la citàa, i m'è vegniit davàanti a j óc, intàant che runfàavi, bèi ciàar a'l lòm de la löna che in de la so lüüs pièena la filtràava da la finéestra. Alùura cun chéeste paròole le gh'aa dàt 'n aiöt a la me fadiiga. "Chél che te dišarès Apollo, se te gh'èset de 'ndàa a Ortiigia, el te la diis adès, sèensa giràaghe atùurno, cu'l mandàate nuàalter. Nuàalter che sùuntum vegniit adrée a té e a le to àarmi, quàant l'è stàta rüinàada Tròoja, che a'l to cumàand, sò la

flòta, gh'ùm traversàat el màar e-s'cióonf, svalsarùm a le stéle i to neòot de'l dumàan, ghe regalarùm 'n impéeri a la so citàa. Té te drisarèet de le müüre grandissime per òm grandisim: ma te gh'èt miia de fermàate in chéesta lóonga fadiiga de la to fүүга da Tròoja. Te gh'èet amò de pàarter: Apollo el t'aa miia sügeriit chéeste riive, el t'aa miia urdinàat de stàa in chéesta iisùla. Scùulteme. Gh'è 'n paées che i Gréeci i ciàma Espéeria, na tèra antiiga, fòorta in de le àarmi e generùuša; j Enòotri eròoi i gh'è stàt in de'l pasàat: adès se diis che i so disendèent i l'àbia ciamàada Itàalia da'l nùm de' so càpo. Chéesta l'è la nòostra pàatria, de chi gh'è vegniit el pàader làasio e Dàardano, el cèp de tóta la nòostra rása. Léevete sö e pòorta chéeste paròole sincéere a'l véciu pàader: chél céerchi le tère de l'Aušòonia e Còrito antiiga, pàatria de Dàardano. Giòove el te impedìs de stàa in d'i càamp de Créeta”.

Stralünàat per la višìon e per le vùus de i Dèei (perchè 'l éera miia en sógn chél lé, ma m'éera pariit de vedìime davàanti viif e sàan i cavéi velàat e le fàce de i Dèei: en südüur šelàat el me se infricugnàat per tóta la persùna), me léevi sö da'l lét e pòorti vèers el céel le màan gióonte, e préeghi i Dèei e vèersi in sö 'l altàar de'l véen pürisim. Fàta la libagiòn, ghe diši cuntèent chél che gh'è sùcès a me pàader Anchiiše e ghe spiéeghi ògni ròba cun càalma. E lüü el gh'aa ricugnusiit la nàsita dùpia de la nòostra famìilia e i dùu divèers antenàat, Dàardano e Tèucro, e el gh'aa ricunusiit de esìise sbaliàat.

Dòpo gh'è vegniit in mèent: “O fióol, che i destéen de Tròoja i te dà tàant de tribulàa, apéena Casàandra la me parlàava de'l dumàan. Adès ricòordi che de spès la dišìiva che en gràn destéen la me rása la gh'arès viit, e la nùminàava l'Espéeria e i règn de l'Itàalia.

Ma chii gh'arès pensàat che i Trujàan i sarès rivàat a le spiàge de l'Espéeria? E chii gh'ares crediit alùura a Stùm adrée a i cunsili de Apollo, cercùm na Cassandra? Fürtöna püsèe bèla!” El diis cušé: intàant che i vušàava de*

*consigli

• LA TEMPÉESTA E LE ARPÏE

El màar 'l éera bèl fóont, en siit infiniit sèensa nisöna tèra, apéena céel e màar, quàant a sùura a la me téesta s'è furmàat en niigol ašür, en niigol che 'l gh'aa quàarciàat el màar, el gh'aa fàt végnér fóora la tempéesta, invèerno e nòt. A l'imprüiša i vèent i gh'aa tràt per àaria 'l màar, grandissime óonde le se léeva, sùuntum dispèers, sbatiit da l'aaqua de sà e de là.

Niigoì néegher i gh'aa quarciàat el dé, na nòt ümida la n'aa purtàat via la viista de'l céel; mièer de föölmin i gh'aa sbragàat i niigoì. 'Ndóm sèensa na diresiòn preciša per óonde misteriùuše, néegre ma néegre tàant. Palinùuro stès el vùuša de capii pö quàal el sìes el dé e la nòt e de ricurdàase pö la stràada in méša a j óonde.

Cùsé 'ndóm a šübianèent trìi dé in méša a'l màar, a la ventüüra sèensa véder in de la nòt gnàa na stéla.

El quàart dé finalmèent n'è pariit de véder na téra che la se svalsàava àalta sö 'l màar, e védum de i móont in luntanàansa e 'n fòm che se turšìiva in de l'àaria.

Tiràade šó in frésa le véele, se métum a remàa de fòorsa; i marinàar bèen impegnàat i sfrécia sö l'aaqua culuràada de ašür. A vegniine incóontra, sèensa pö viighe paüüra de'l màar, j è le spiàge de le iišule Stròfadi: ciamàade cusé cun en nùm gréeco. Le véen sö in méša a'l gràant Jòonio, e ghe stà la Celéeno catìiva e le àaltre Arpiè, da quàant le ghàa duiit 'ndàa fóora di pée da la cà de Finéeo, per paüüra, e da le so mèense antiighe.

Gh'è miia en mùuster püsèe bröt de lùur, nisöön flagél de'l Céel püsèe catiif de lùur gh'è màai vegniit fóora da 'l Stiige. J è ušéi cun la fàcia de pütéla, da la pàansa i sigüta a fàa végnér fóora de la gràan mèerda, li gh'aa li màan cun j unséen, la fàcia smòorta sèemp' per la fàm...

Apéena entràat in pòort, èco, védum de chì e de là in d'i càamp de le bèle béestie: j è bóo e tàante càavre miia a möc in de l'èerba àalta, sèensa nisöön guardiàan.

Se métum a curiighe adrée armàat, e préegum i Dèei e Giòove stès, cun la prumésa de ufrìighe na pàart de chél che gh'arèsum ciapàat; sistéemum le mèense sö la spiàgia

in cüürva e aléegher me i mèerlu fùm fóora chéla càarne bunìsima. Ma a l'imprüiisha véen šó da i móont, in de na manéra urènda, le Arpie, che le fà en gràan' sàm cun le àale in àaria, e le ne ròba el mangiàa, le smerdùla töt intùurno cu'l so palpàa da spurcaciùne; pò le scàpa e ghe réesta in de l'àaria la so vùus selvàdega in méša a de i niigoj gréef de 'n udùur schifùus. Per la secóonda vòlta prepàarum amò le mènse e impisum el fóoch in sò j altàar. Càtum en pòst sguarnàat sóta en móont mìs de sbiès, saràat töt intùurno da piàante che fà na gràant óombra; e na secóonda vòlta, da na pàart diferèenta de'l céel e da diusà induè, la ciòpa de'l gràan caséen la se mèt a vulàa sò la càarne in tàaula, e la la strìpa cun j ungiòn, e el la inféta cun la bùca che la pariiva na pila. Alùura vùuši a i cumpàgn de ciapàa le àarmi per dàaghe de le tiighe a le spurcaciùne. Cušé i fà e i sguàarna in de l'èerba àalta le spàade e i scüüt. E apèena le Arpie j è partiide da'l céel cun de'l sàm, e le gh'aa fàt ciucàa tóta la spiàgia cüürva, el trumbetéer Mišeenò, che le stiiva de vedéta in de'n pòst in àalt, el gh'aa dàt en cùulp de tróomba. I cumpàgn i ghe và adòs a le Arpie e i se mèt a fàa en cumbatimèent màai fàt prima, cun de le feriide a j ušelàs de màar fàte cu'l fèr, dòpo vighe a chéesto fèr fàt el fiil. Ma le piòme le se muìiva miia, le spàade a chéeste schéene le ghe fiiva gnàan catiigol. Sèensa en sègn sò la péel, le Arpie le tùurna a vulàa vèers el céel, dòpo viighe lasàat la càarne tóta trinciàada màal e viighe quarciàat ògni ròba de merdàm. Apéena Celéeno, che la s'è fermàada sò 'n pìch là bèn in àaria, da prufetésa da rìder, la n'aa vušàat fòort: "Gèent imparentàada cun 'l eròich Laomedóonte, ve preparèe fóorsi - dòpo viine cupàat tàante béestie – a dichiaràane guèra? E vurì mandàa jà da 'l règn de la so pàatria le Arpie che le và fàt nièent de màal? Scrivì bèn in de'l cóor chél che ve dīši: mé che sùunti la püsèe vécia de tôte le Fùurie, pòdi dīi chél che 'l Uniputèent el gh'aa prumetiit a Apollo, e Apollo el gh'aa prumetiit a mé. 'Ndèe püür in Itàalia, cu'l vèent amiich ghe rivariì, pudariì rivàa in de 'n pòort; ma metii miia in pée de le müüre a la

citàa ch'ii và prumetiit, prima che na fàm da lùf - en castiich a penél per viine saltàat adòs – el v'àbia miia custringiit a sgagnàa enfina le mèense". Dòpo cun en vùl la s'è sguarnàada in de'l bòsch.

Gh'è šelàat el sàanch a tōti per el stremisi: gh'ùm perdiit ògni curàc, e nisöön uramàai el vool fàa amò la guèra a le Arpie, ma a'l cuntràari che dumàandum di piàašér cun tàante preghiéere, sèensa stàa lé a pensàaghe a sùura se lùur le fūdès stàte de le divinitàa o apéena de j ušéi schifùus, e le préegum de lasàane stàa. El pàader Anchiise el pregàava da la spiàgia, cun le màan giòonte, i Dèei, chéi gràant, intàant che 'l sacrificàava en turél: "O Dèei de'l Céel, fèe sparii le minàce, sluntanèe da nuàalter cušé tàanta rüina e ve préeghi d'éser bòn per salvàa en pòpol religiùus!" Dòpo el cumàanda de sligàa la còorda che tegniiva tacàada la nàave in de'l pòort e de mulàa le àaltre còorde e le sartie de cànef. Nòoto, el vèent de'l meridiòn, el stèent le véele; se cùr sò j óonde pièene de spöma indùà el marinàar a'l timòn e 'l vèent i dišégna la stràada sò 'l màar.

- **ÀASIO**

Èco che in méša a'l màar véen fóora Šaciinto pièena de bòsch, Duliichio, Sàame e Nerito cun le so ròce bèle drisàade in àalt. Sùuntum scapàat da i sasòn nüüt de Ìtaca, la tèra de'l catiif Ulise.

Bèen prèst véedum le muntàgne de Leucate in méša a i niigoj e véedum àan el tèempli de Apólo che 'l purtàava scarùgna a i marinàar. Fiàch e sgnich 'ndom vèers chéla diresiòn e riivum in chéla citadina, dùa fìcum šó j àancuri e méetum bèen in fiila le nàavi vešéen a la spiàgia.

Per éser rivàat finalmèent a tèra, che quàaši ghe speràaum pö, se pürificum in unùur de Giòove. Gh'ùm impisàat 'l incèens sò j àaltar e gh'ùm celebràat cun di giòoch a la manéera trujàana le rìive d'Àasio. Nüüt e óont tōti d'óoli i cumpàgn i garégia cùma i fiiva a cà nòostra, cuntèent de esér scampàat a tàante citàa gréeche, e de viighe pudìit menàa le tòle in méša a tàanti nemìich.

Intàant el sùul el se móof in de' l gràan céerchi de 'l àn e 'l invèrno giasàat el fà diventàa màte le óonde cu' l bufàa de la Tramuntàana. Mé tàchi a la pòorta de' l tèmpli el scüüt de bróons, purtàat prima de mé da' l gràant Abàante (1) e ghe scriivi na déedica che la ricòordi el me regàl: ENÉEA EL CUNSÀACRA CHÉESTE ÁARMI DE I GRÉECI VINCITÙUR. Pò ùurdini de lasàa 'l pòort e a i vugadùur de setiise sö i bàanch. I sbàt el màar a gàara i cumpàgn, in de' l róomper le óonde. Bèen prèst gh'òo perdiit de vüista i castéi in àalt de i Feàaci e, in de' l metìine tóti arèent a le spiàge de l'Èpiiro, èentrum in de 'n pòort, per andàa dòpo in de l'alta citàa de Butriinto.

(1) Abante: antico re di Argo, il cui scudo era passato in eredità ad un nipote, ucciso e depredatao sotto le mura di Troia da Enea.

• LA STÒORIA DE ANDRÒMACA E ÉLENA

Chì, ne riiva a le uréce na nutiisia fóora da' l bùl: Eléeno, fióol de Priamo, el régna sö le citàa gréeche, dòpo viighe ciüfiit la curùna a Piro e a la so dóna. Cuśé Andròmaca l'è turnàada amò na vòolta a 'n òm de la so stésa pàatria. La surpréeša la m'aa šelàat el sàanch e m'è vegniit na vója màta de parlàa a 'l eròoe e de savii da lüü de le nóoe cuśé gràande. Vòo luntàan da' l pòort e làsi lé la flòta e la spiàgia. Pròpia alùura, per càašo, Andròmaca la fiiva di sacrifici grandius a Ètore, a' l so ricòort, e la ghe ufriiva di regàj càrich de tristésa inàans a la citàa, in de 'n bòsch sàacher, vešéen a l'aaqua de fàals Simoéenta. Lée la pregàava i Màani sö 'l möc te tèra vóot che la gh'iva cunsacràat a' l so òm, véert de gašdon pièen d'èerba, cun apróof dùu altàar dùa tóti j andàava lé a caragnàa. Màta matèenta la m'aa vüst rivàa, vestiit de j àarmi trujàane che bèen la cugnusiiva; e alùura, fóora de la gràasia per en miràcol de' l gèner, l'è stàta lé stèenca, el calùur 'l è sparìit da i so òs; l'è svegniida e dòpo tàant tèemp la m'aa dît: "Te séet véera, véra, pròpia véera? E 'l è pròpia la to fàcia chéla che védi, o fióol de na Déa? Te séet pròpia viif? E se te séet apéena n'òombra, diime, "Ètore in du' éel?", la s'è mîsa a caragnàa disperàada, e la vušàava. Ghe rispóondi a fadiiga cun pòoche paròole, cun

*na vùus che 'l dispiaséer el me j àa stréenshiiva in gùla:
"Sùunti adrée a viiver na vita miia tàant bèla in méša a
sfurtöne püsèe gràande. Viighe miia di dübi, Andròmaca,
chéel che te védet 'l è véera. Per la mišéeria, ma che vita
éela la tùa, védua de 'n òm cusé famùus? Opüür l'è véera
che te sarès rivàada na fürtöna püsèe bèla? Andròmaca
de Ètore, séet sèemper la dóna de Pìro?"*

*La gh'aa sbasàat j óc e la n'aa parlàat cun vùus mudèesta:
"Oh dóna cuntèenta, lée de per lée, püsèe de tôte chéj àaltre,
Poliséena, la véergine fióola de Priamo, sacrificàada vešéen
a na tóomba nemìiga sóta le müüra de Tròoja! Bèen per lée
che l'è miia stàta metiida schiàava a 'l incàant da i vincitùur,
e la gh'aa miia duiit 'ndàa a lét cun en padròn!*

*Dòpo 'l incèendi de Pèergamo, mé, purtàada a la luntàana
per màar, gh'òo viit en fióol intàant che siivi schiàava, gh'òo
duiit supurtàa la süpèerbia de Pìro, fióol de 'l Chìle. Pìro po',
che 'l vurìiva spušàa Ermìdone de Spàarta, néeoda de Léeda,
el m'aa dàt schiàava a'l so schiàavo Eléeno. Ma Orèeste,
inamuràat màt per Ermíone, purtàada via da lüü, e sbürllàat
da le Fùürìe, el l'aa catàat de surpréeša e el l'aa mìs a tàašer
per sèemper. A la mòort de Pìro, Eléeno el gh'aa viit in sòort
na pàart de'l règn e lüü el gh'aa ciamàat chéesti càamp
"caonii" e "Caòonia" la regiòn, da'l nùm de Caóone trujàan,
e pò el gh'aa mìs in pée sö le culìne n'aaaltra Pèergamo,
n'aaaltra citadéla de lìlio. Ma diime, che destéen e che tipo
de vèent gh'aa guidàat el to viàc? Che Dìo t'aa purtàat,
sèensa savii nièent, a chéeste nòostre spiàge? 'Sa fàal el
picenéen Ascàanio? Viivel, bùfel amò? Quàant 'l è nasiit,
bèle Tròoja... E crìidel de le vòolte per la màader che gh'è
pö? El pàader Enéea e so šìo Ètore ghe fàai coràgio in de
'l ricurdàaghe l'antiiga fòorsa e de viighe le manéere da
véero òm?" El pianšìiva fòort in de 'l dii cusé, e el tiràava
fóora di lamèent lóonch, quàant 'l eròich Eléeno, fióol de
Priamo, cun tàanti cumpàgn 'l è vegniit in avàanti e el n'aa
ricugnusiit da le müüre: cuntèent el ne pòorta in citàa e
intàant el pianšìiva de bröt tra na paròola e chel'aaaltra.
Vòo avàanti e védi amò na Tròoja picenìna, en Pèergamo
picenéen che 'l è na còpia de chéel gràant, e na spéece de*

fiöm miia tàant gràant batešàat Scamàandro e bràsi sò el limit de le nóoe pòorte Scée. Inséma a mè i Trujàan, tóti quàanti, i ricéef l'ospitalitàa de la citàa amìiga.

El rè el li àa spetàat sóta di pòortech bèei làarch: in méša a'l curtiil, davàanti a de'l mangiàa che 'l fümàava dèenter a di piàt d'oor, i tastàava cu'i làber cun in màan le scüdéle. Pàsa 'n dé, pàsa 'n àalter, l'àaria la ciàma le véele e la téela la se s'cióonfa cun el vèent che 'l l'aa impièena; ghe dighi a'l pruféeta Eléeno chéeste paròole: "O Trujàan, che te capìset chél che vóol i Dèei, ispiràat da la voluntàa de Féebo, che te cumprèendet el dumàan cun i scregniin de bróons a trìi pée e de i laür de Clàaro, che te séet bòn de léger le stéle, che te cugnùset el càant de j ušéi e el dumàan cüntàat da la so manéera de vulàa de frésa, te préeghi, pàarla (perché di uracùì pušitiif i m'aa bèle cüntàat tóta la stràada che gh'òo de fàa, e i Dèei i m'aa cunsiliàat de 'ndàa in Itàalia a cercàa de le tère luntàane; apéena l'arpia Celéeno la m'aa vušàat na sitüasiòn gràma, ràbia che pòorta màal e na fàm fóora de mišüüra): che pericoi gh'òo de evitàa per prim e in che manéera pudarò 'ndàaghen fóora?"

Alùura Eléeno, dòpo viighe sacrificàat sübìt di bóo, cùma 'l éera in üüs in de'l so tèemp, 'l implòora el favùur de i Dèei e el sliiga le bèende sàacre da la so téesta: lüü stès el me pòorta per màan a la to entràada, o Féebo; ecitàat e cun la tremaréla per la to gràan putèensa. Pò 'l òm religiùus el càanta de le prufesìe: "O fióol de na Déa (certamèent té te cùret per el gràan màar sóta de le magnífiche prufesìe: in chéla manéera chì el rè de i Dèei el réegula el Destéen, e el móof le vicèende, in ùurden) te spiegarò pòoche ròbe tra le tàante, perché te sàga sicüür in de'l muìite in d'i màar furestéer e rivàa finalmèent in de 'n pòort de Aušòonia: la Pàarche le vóol miia che mé sàpia de pò e Giunóone la me prüibìs de parlàane.

Prìma de tót l'Itàalia, che te crédet chì apróof e sèensa savìil da chì en pòo te rivarèet a i so pòort, 'l è separàada da té da tàante tère e da na stràada lóonga miia de rider, cumplicàada e pericolùuša. El to rèem el gh'arà de fiacàase in de'l màar de Trinàacria, le to nàavi le curarà sò la distéessa de'l màar de

Aušònia, le vedarà i làach de 'l Infèerno e l'iišula de Ciiirce, prima che 'l siès pusibil mèt in pée na citàa sö na tèra sicüüra. El sègn el sarà chéesto, tégnitel bèn in mèent: quàant te sarèet preocupàat per le tàante fadiighe in riiva a 'n fiöm luntàan te vedarèet cun meraviilia sóta a na piàanta na ròja biànca, fiàca per viighe apéena parturiit, tóta stràca in tèra vešéen a l'aaqua, gràanda fis, cun bèn trèenta biànch nimaléen intùurno a le tète. Alùura te gh'arèet truàat el pòst preciis per fàa sö la citàa, e chél lé el sarà el ripòos sicüür de le to fadiighe. Te gh'èet miia de stremiite de Celéeno, de 'l bröt aügüüri de le mèense: el Destéen el truarà la manéera de salvàate, Féebo el te darà na màan. Tè mèena da chéeste tère, da chéesta spiàgia vešina de la còosta italiàana che 'l nòoster màar el bàgna: in töte le so citàa ghe stà de i Gréeci. I gh'aa metiit sö le müüre i Lucrées de Nàrice, Idomenéeo de Licto cun i so suldaat el gh'aa ocüpàat i càamp i càamp de'l Salèent e Filottéte, rè de Meliibeia, el gh'aa mis de le müüre a lo so picula Petéelia. Quàant a la féen de'l to viàc, la flòta la sarà rivàada luntàan e a la féen la se fermerà, té te farèet de j àaltar sö la spiàgia, te ringrasiarèet i Dèei, te purtarèet a la féen la to sàacra prumésa: ma desmèentete miia di querciàate i cavéi e la téesta cun en mantél rüs, perché na quàal fàcia nemiiga la véegna miia in méša a i fóoch a menàa gràm. I to cumpàgn i mantégna sèemper chéla manéera chì de fàa quàant se préega, fà cusé àan té e, in avàanti, àan i to neóot. Ma quàant el vèent el t'arà purtàat a la còosta de la Sicilia, e la pòorta de'l strèt de Pelòoro la se verarà davàanti a té, alùura té tégnete sö la mansina e giira intùurno a l'iišula, stà luntàan da chéla tèra lé e el màar a la to dèestra. En tèemp, i diis, che chéla vèerta lé la gh'éera miia, i dùu paées j éera tacàat, prima d'éser stàt destacàat da na fòorsa straurdinàaria e da na rüina màai viista (cusé el tèemp el pòol cambiàa le ròbe); el màar el gh'aa quarciaat cun tàanta viulèensa la tèra, el gh'aa veriit cun le óonde i càamp de l'Espéria da chéi siciliàan, e 'l cùr cun fòorsa tàa'me en fiöm in méša a le citàa e i càamp che j è spartiit da do spiàge. Scilla e stà a dèestra; la viulèenta

Cariddi sö la siniistra: trè vòlte, da 'l so büüs scavàat in fóont a'l màar, la màanda šó el gràant muimèent de l'aaqua, e dòpo el la sbüürla cun fòorsa vèers el céel e la pìca enfina le stéle cun le óonde. Invéce Scilla, sguarnàada in de na cavèrna néegra, la mèt fóora la téesta e la se tìira adrée le nàavi cóontra i scòogli. La pàart de sùura de'l so còorp 'l è chél de la gèent normàale, fin sóta la pàansa 'l è na bèla fióola da le tête bèle sòsule; el rèst 'l è chél de 'n gràant mùuster maréen cun la cùa de delféen e na pàansa da lùf. De sicüür per té l è mèj andàa a próof, piàan bèl bèl, a la póonta de càapo Pachìino e fàa en gìir lóonch, pütòst de véder àan apéena na vòolta la Scilla, cun le so sées téeste de càan, sguarnàada sóta la so cavèrna gràanda e le ròce che le sùna cun i bajàa de chéi càan ašür. Ma adès scùulta. Se Eléeno el vèt luntàan, se 'l è vèera che 'l è 'n pruféeta, se Apollo el me impièena l'ànima de veritàa, mé te farò da racumandasiòn, o fióol de na Déa, sultàant chéesto, sultàant na ròba per tôte e la ripetarò sèemper e sèemper, cu'l vušàate adrée: adòora prima de töt Giunóone, Déa gràanda, préeghela vulentéera, fàaghe di regài e dumàandeghe di piašéer; cušé te rivarèet vituriùus, lasàada la Trinàacria, a i cunféen d'Itàalia. Quàant, rivàat là, te sarèet végniit šó da la nàave a Cùuma, a i làach sàacher, a 'l Avèerno pièen de bòsch e de vèent che se móof in méša a chéi bòsch, te vedarèet la Sibilla, màta matèenta, che a i pée de na muntàgna la vèet el dumàan e la ghe dà el nùm e i nömer a le fóje. Tôte le prufesiè scrite a sùura le fóje, la véergine la jà mèt in ùurden e la jà làsa saràade in de la cavèrna. Le réesta lé féerme, lé, bèle da vardàa. Ma quàant en ventešél el brìis'cia dèenter da la pòorta vèerta, o l'àanta in de'l veriise la fà en pòo de àaria, chéle fóje tènere le se sparpàja, le vùla in de l'àaria e le càasca de chì e de là. A la Sibilla ghe véen gnàan in mèent de tóole sö intàant che le fóje le vùla per tóta la cavèrna, la ghe pèensa gnàan de metiile a pòst cùma j éera prima, in ùurden: chìi gh'è vegniit a sèenter el so destéen el và via sèensa rispòosta, e el se mèt a udiàa e a maledii el pòst dùa stà

la Sibilla de Cùuma. Gh'ii miia de viighe paüüra de pèerder en pò de tèemp a Cùuma, àan se i to cumpàgn i gh'arà vergóta da dìi, e gh'arà àan frésa de pàarter, de sbürlàa le véele in de'l màar luntàan, e i vèent j è a pòst: cùr da la Sibilla, préeghela de diite cùma 'l sarà el to dumàan. E che la gh'àbia miia de scriiver de le paròole sö le fóje, ma che la te pàarli lée, pròpia lé, cun la so vùus. Te vedarèet: la te parlarà de i popói d'Itàalia e le guère che ghe sarà e in de che manéera té te póda evitàa le rógne o süperàale. Ma té te gh'èet de pregàala, de fàaghe unùur: lée la te regalarà en viàc fantàstich. Chéeste j è le paròole che a la me vùus gh'è permitiit de dìi. Adès và, pòorta, cun le to manéere de fàa, la gràanda Tròoja in àalt, léevala fina a'l céel".

Dòpo viime parlàat cusé, cun na vùus amìiga, Eléeno el fà purtàa d'i regàj a le me nàavi, òor e avòori; el möcia in de le me stìive tàant argèent, di gràant vàas de bróons, ch'ii ciàma "lebéeti de Dodóona" e el me dà na curàsa cun a sùura intreciàade trè cadèene d'òor e n'èelmo pràan bèl cun en ciöf de pène culuràade, che le se muìiva tôte, e de àarmi de Pirro. Áan me pàader el ricèef de i bèi regài. Eléeno in pö el ghe gióonta d'i cavàj, el và a cercàa de la gèent che la sàpia fàa navigàa le nàavi in sö 'l Adriàtich, el fùurma a'l cumpléet le squàadre de marinàar, el ghe dà j àarmi a i mée bòn cumpàgn. Anchìise intàant l'urdiàava de sistemàa la flòta e de preparàa le véele, per miia pèerder el vèent a favùur. A lüü Eléeno el s'è rivulgiit cun tàant rispét: "O Anchìise, dègn de Vénere süpèerba, prutegiit da'l Céel, per do vòolte stripàat a la rüina de Tròoja: l'Auśònia l'è là, davàanti a nuàalter, riiveghe dòn cun le nàavi. Però 'l è necesàari che te gh'àbia de lasàala per el mumèent indrée, in de l'andàa invéce a šübianèent in de'l màar: chél picol cantòn d'Itàalia che 'l ve spéta, cùma gh'aa prumetiit Apollo, 'l è amò tàant luntàan.

Té nàviga, cuntèent de 'l amùur de to fióol! Nàviga! Ma perché sòo chì a pèerder de'l tèemp a ciciaràa intàant che i vèent i se léeva a nòoster favùur? Navighèe!" Alùura Andròmaca, ceriida per chél ööltim salüüt, la

*pòorta a'l pütél Ascàanio i so regàj, sarès a d'ii vestìit ricamàat cun de i fiil d'òor, e 'n mantél de la Frìigia:
"Ciàpa chéesti regàj, o càar pütél, in ricòordi de le me màan, in memòoria de l'amùur de Andròmaca, mujéer de Etòre. Ciàpa j üültim regàj de i tóo, o té che tàant te sumiiliet a'l me Astianàte, che te pàaret delbòon el so ritràt! El gh'ìiva la to stésa fàcia, j óc preciis e le màan; el gh'ìiva la stésa etàa; se 'l füdès amò a'l móont el sarès tàa'me té, cun la stésa etàa". Intàant che partiivi, pianšìivi, e ghe dišìivi a lùur: "Vivii cuntèent, o vuàalter che gh'ii truàat el vòoster pòst: invéce nuàalter da 'n pericól sùuntum ciamàat da 'n àalter. Gh'ìivi a la féen truàat la pàas, gh'ìivi mìa pö de 'ndàa per màar, gh'ìivi mìa de cercàa i càamp de Aušònia che i se sluntanàava sèemper! Gh'ìivi en nóof Scamàandro e na nóoa Tròoja mìa in pée da vuàalter stès, e me aügüri cun en dumàan divèers e méeno sóta tìir de le àarmi de i Gréeci. Se riesarò a entràa in de'l Tévere, in d'i càamp che lüü 'l bàgna, e vedarò la citàa prumetiida a la me gèent, farùm in manéera che l'öna e l'àaltra Tròoja, chéla itàlica e chéla de 'l Epiiro, üniide da tàant tèemp per sàanch, che le gh'aa viit Dàrdano cùme pàader antiich, pasàade in méša a facèende preciise töte dò, le sàga na ünica Tròoja, öna apéena in fóont a'l cóor: spéta a i nòoster neóot mantégner 'l impègn".*